

MOLENSTRAAT - ZUILICHEM

De toetsing van een woningbouwlocatie aan de Flora- en faunawet

colofon

20 oktober 2009

- tekst	Bram Schenkeveld
- productie	bureau Schenkeveld
Visstraat 1, 4101 AC Culemborg
Telefoon: 0345- 534245, Fax: 0345-534028
Email: schenkeveldbureau@planet.nl
- opdrachtgever	Pouderoyen Compagnons, Nijmegen
- contactpersoon	Jan Landolt van Pouderoyen Compagnons

Inleiding

De woningbouwvereniging 'De Vijf Gemeenten' te Hedel is van plan op een aantal kleine percelen met een gezamenlijke oppervlakte van 5200 m² gelegen tussen de Molenstraat en de Waaldijk te Zuilichem 15 woningen te realiseren..

Het initiatief noodzaakt tot een bestemmingsplanherziening, waarin alle huidige bestemmingen worden omgezet in "woondoeleinde".

De ligging van het plangebied wordt getoond in figuur 1

figuur 1: ligging plangebied

In de ruimtelijke onderbouwing bij de bestemmingsplanwijziging dient het initiatief getoetst te worden aan de natuurwetgeving. In dit geval is alleen de soortbescherming zoals verwoord in de Flora- en faunawet relevant. Verder is het noodzakelijk om voorafgaand aan de kap-, grond- en bouwactiviteiten de beschermde soorten, die het plangebied als (deel)habitat gebruiken te inventariseren en bij gebleken schade en overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora en faunawet (F&f-wet) hiervoor ontheffing aan te vragen.

Gebiedsbescherming zoals vormgegeven in de Natuurbeschermingswet is niet relevant, omdat de dichtstbijzijnde beschermde natuurgebieden meer dan 5 km ver weg liggen.

In deze notitie wordt onderzocht in hoeverre de kap van de aanwezige bomen en struiken, het grondverzet, de bouw zelf en de functieverandering van de betreffende percelen in strijd is met de verbodsbepalingen van de F&f-wet en of er diensgevolge ontheffing (ex art. 75 van de F&f-wet) van de verbodsbepalingen moet worden aangevraagd.

N.b Ruimtelijke plannen waarvan blijkt dat zij schade berokkenen aan streng beschermde dieren kunnen alleen goedgekeurd worden om dwingende redenen van groot openbaar belang.

Methode

Op 28 september 2004 is het terrein bezocht om alle beschermde planten en dieren, die het plangebied en omgeving bewonen en gebruiken te inventariseren. Daarnaast is in de literatuur gezocht naar gegevens over de verspreiding van bijzondere soorten in de omgeving.

Omdat de planontwikkeling een tijd heeft stil gestaan en pas in 2008 opnieuw is opgepakt, is het terrein op 19 oktober 2009 opnieuw bezocht.

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied ligt op de stroomrug van Gameren. De bijhorende Rijntak was actief tussen 2950 en 1860 jaar geleden (BP)¹. De stroomruggronden zijn al heel lang bewoond en in landbouwkundig gebruik.

Het bodemmateriaal is kalkhoudende rivierklei (lutumgehalte 17,5 tot 35 %). Het maaiveld ligt op ca. 2,5 m NAP.

Het gebied wordt ontwaterd door sloten, die vrij naar het zuiden afwateren. Het ontwateringsniveau is bepaald door de slootbodem. 's-Zomers vallen deze sloten droog.

In 2004 bestond het plangebied uit twee erven met bouwvallige opstanden (woningen, stallen en schuren), een parkeerterrein, een heesterborder, moestuinen en een schapenwei.

In 2009 zijn alle opstallen afgebroken, terwijl de meeste bomen zijn blijven staan. Dit betreft o.a. 1 vrijstaande Gewone esdoorn, 1 peren- en 2 slechte appelbomen in de schapenwei en 10 exemplaren Haagbeuk en 2 Kleipeer op de perceelgrenzen van de parkeerplaats/depot. Erf en moestuin zijn verdwenen, de schapenwei is nog wel in gebruik.

Natuurwaarde

Flora

De oude bebouwing is in 2007 afgebrand en vervolgens gesloopt. Op een op het noorden geëxponeerde muur van een van de bouwvallen groeiden Smalle stekelvaren en Tongvaren, een beschermde soort (categorie 2). Deze zijn dus verdwenen. Nu groeit hier een pioniervegetatie met o.a. Kruldistel, Zachte ooievaarsbek, Stalkaars, Moederkruid, Smalle aster, Wilde margriet, Wilde reseda, Bezem- en Jacobskruiskruid, Akkerviooltje, Groot kaasjeskruid, Japanse duizendknoop, Klein streepzaad, Ridderzuring, Smeerwortel, Vaste lupine, Japanse duizendknoop.

De schapenwei wordt intensief begraasd en bemest. De vegetatie is soortenarm en wordt gedomineerd door grassen als Engels raaigras en Ruw beemdgras.

De kanten van de droge sloot aan de zuidwestelijke zijde van het plangebied zijn beplant met Schietwilg, Gewone esdoorn en Gewone es. In de ondergroei hiervan hebben zich bosplanten als Hangende zegge, Klimop, Bosveldkers, en Geel nagelkruid gevestigd. Hangende zegge is een rode-lijstsoort (categorie gevoelig), maar betreft hier waarschijnlijk een verwilderde tuinplant.

Net buiten het plangebied op de Waaldijk is door natuurtechnisch beheer een soortenrijke graslandvegetatie ontstaan. Hier groeien enkele karakteristieke plantensoorten van Glanshaverhooiland, t.w. Beemdooievaarsbek, Groot streepzaad, Heksenmelk en Mierik. Deze zijn mogelijk ingezaaid na de dijkverbetering in 1996, maar kunnen zich goed handhaven².

¹ Berendsen, H.J.A. e.a., 2001: Palaeographic development of the Rhine-Meuse delta, the Netherlands; Koninklijke van Gorcum, Assen..

² Mondelinge mededeling Bram de Fokkert, waterschap Rivierenland.

Tongvaren en Smalle stekelvaren en toenmalige opstanden als standplaats (noordelijke schuurmuur)

Smalle aster en Moederkruid op braakterrein

Hangende zegge, Grote brandnetel en Liesgras in sloot

Vogels

D.d. 28 september 2004 werden in het plangebied de volgende beschermde vogelsoorten waargenomen: Kauw, Spreeuw, Putter, Vink, Koolmees, Winterkoning, Pimpelmees, Merel, Turkse tortel, Groene specht. In 2009 was het aanbod geringer, maar kon opnieuw de aanwezigheid van Groene specht worden vastgesteld.

Groene specht is een rode-lijstsoort. Het plangebied is onderdeel van het territorium van het betreffende broedpaar. Dergelijke territoria zijn in het rivierengebied ca. 50-200 ha groot. Een andere rode-lijstsoort, waarvan het plangebied onderdeel is van het territorium, is Steenuil. De grootte hiervan bedraagt afhankelijk van de kwaliteit als foerageergebied 15-100 ha. Van deze soort kon de aanwezigheid in 2009 niet worden bevestigd.

Het plangebied heeft geen betekenis voor EU-Vogelrichtlijnsoorten. Dit zijn soorten, die zijn opgenomen in de bijlagen van de Vogelrichtlijn van de Europese Unie. In de uiterwaarden tussen Brakel en Nieuwaaal broeden (onregelmatig) wel een aantal richtlijnsoorten als Bruine kiekendief, Porseleinhoen, Kwartelkoning, IJsvogel.

Zoogdieren

Er zijn in het plangebied alleen sporen van Mol (in 2004) en Veldmuis (in 2009) waargenomen. Een of twee exemplaren van deze soorten hebben hun leefgebied in het plangebied en aangrenzend dijktaalud. In de directe omgeving van het plangebied zijn verder sporen gevonden van Egel (verkeersslachtoffer op dijk).

Van de vleermuizen zijn in het verleden (1986-1997) alleen Gewone dwergvleermuis (met zomerverblijfplaats) en Laatvlieger in de omgeving van het plangebied (kilometerhok 137-424) waargenomen³. Boven de Waal foerageren Water- en Meervleermuis. Watervleermuis verblijft in het zomerseizoen overdag in bomen, de 3 andere vleermuissoorten in gebouwen. Inmiddels staan er geen gebouwen meer in het plangebied en de te kappen bomen lijken niet geschikt als verblijfplaats (geen waarneembare holtes). Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger maken waarschijnlijk wel gebruik van de bomen, de rij met Haagbeuk in het bijzonder t.b.v. geleiding. Vleermuizen zijn streng beschermd.

³ Dijkstra, V., 1999: Vleermuizen van Gelderland; provincie Gelderland, Arnhem.

Amfibieën en reptielen

Er zijn geen amfibieën of reptielen waargenomen.

Van de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van Rugstreeppad, een richtlijnsoort⁴. Deze is ongetwijfeld in de uiterwaarden gesignaleerd.

Ongewervelde dieren

Er zijn d.d. 28 september 2004 in het plangebied twee dagvlindersoorten, Klein koolwitje en Dagpauwoog waargenomen. Deze zijn heel algemeen en onbeschermd.

Er zijn van het plangebied en omgeving verder geen waarnemingen van bijzondere of beschermde libelle-, dagvlinder-, sprinkhaan- en krekelloorten bekend⁵.

Discussie

Het initiatief betreft de realisatie van 15 woningen op een verzameling vrije kavels in de bebouwde kom van Zuilichem.

Figuur 2 toont het stedenbouwkundig ontwerp.

figuur 2: stedenbouwkundig ontwerp Molenstraat, Zuilichem

⁴ Creemers, R., 1998: Prioritaire reptielen en amfibieën in Gelderland; RAVON, Nijmegen.

⁵ Swaay, C. v., 1998: vlinder van de Rode lijst in Gelderland; de Vlinderstichting, Wageningen.

Reemer, M. en V.J. Kalkman, 1998: Sprinkhanen en krekels van de rode lijst in Gelderland; EIS-Nederland, Leiden.

Kalkman, V.J., R. Ketelaar en M. Reemer, 1998: Libellen van de rode lijst in Gelderland; EIS-Nederland, Leiden.

De belangrijkste ecologische gevolgen van het initiatief hangen samen met de brand en gedwongen sloop van de voormalige opstanden (1), de kap van de bomen en het opruimen van de struiken (2), het grondverzet (3), de functieverandering (4) en de toename van de verstoring (5).

- Ad 1) Door de brand en de gedwongen sloop daarna is de groeiplaats van een beschermde (categorie 2) soort, t.w. Tongvaren, verloren gegaan. De opstallen werden ook gebruikt als nestgelegenheid door een beschermde vogelsoort, t.w. Winterkoning. Het is daarom te hopen dat de brand buiten het broedseizoen, 15 maart – 15 juli, heeft plaatsgevonden.
- Ad 2) Het is niet duidelijk welke bomen gespaard kunnen worden. Een aantal slechte bomen kunnen in ieder geval sowieso beter verwijderd worden. Dit betreft beide Haagbeuken op de kop van hun rij en beide appelbomen. Verder staat de hele rij aan de westzijde van het voormalig parkeerterrein (3 Haagbeuken) op de plek waar de woningen zijn geprojecteerd. De bomen hebben mogelijk voor vleermuizen een functie ter oriëntatie. De in de directe omgeving van het plangebied waargenomen soorten, Gewone dwergvleermuis en Laatzvlieger, kunnen zich ook goed (echo)richten op wanden van huizen, lantaarnpalen e.d.. Er hoeft daarom geen ontheffing worden aangevraagd. De bomen zijn (potentiële) nestgelegenheid van beschermde vogelsoorten. Deze zullen daarom buiten het broedseizoen opgeruimd moeten worden. De verloren bomen moeten elders gecompenseerd worden. Het verdient aanbeveling om in ieder geval de losse boom (Gewone esdoorn) in de schapenwei, de bomenrij aan de noord- en oostzijde (Haagbeuk, Kleipeer) en de gesloten beplanting (Gewone es) langs de droge sloot in het zuidwestelijk deel van het plangebied te sparen.

Kleipeer bij ingang parkeerterrein/depot

Haagbeuken in rij noordzijde parkeerterrein/depot

Es, Gewone esdoorn en Schietwilg langs kromme sloot

Gewone esdoorn in schapenwei

- Ad 3) Bij het op de schop nemen van het plangebied gaan de stand-/verblijfplaatsen van tenminste 2 beschermde soorten, t.w. Mol en Veldmuis, verloren. Deze zijn zogenaamd algemeen beschermd (categorie 1). Hiervoor hoeft bij ruimtelijke ingrepen sedert maart 2005 geen ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet meer worden aangevraagd.

- Ad 4) Door de functieverandering, de omvorming van boerenerf, moestuin en schapenwei naar woonwijkje, gaat de kwaliteit van het gebied als foerageergebied van twee rode-lijstsoorten, t.w. Groene specht en Steenuil, achteruit. Het verlies betreft echter een gering oppervlak (< 0,5 ha), is niet totaal en heeft daarom geen significante gevolgen voor de betreffende broedparen.
- Ad 5) De woningbouwlocatie ligt in stedelijk gebied. De toename van de verstoring is daarom relatief gering. Bij aanvang van de bouwwerkzaamheden zullen de dieren schrikken. In het vervolg van de aanleg en ook in de gebruiksfase zullen de toename van het aantal (auto)bewegingen, het geluid en het licht nauwelijks effect hebben. De diersoorten van dergelijke overgangsgebieden zijn tamelijk ongevoelig voor verstoring.

Conclusie

De inbreiding heeft geen ingrijpende ecologische gevolgen. De meeste getroffen planten- en diersoorten hebben een (zeer) algemeen voorkomen. De meer bijzondere zoals Groene specht wordt nauwelijks beïnvloed. Het initiatief heeft geen gevolgen voor het betreffende broedpaar, laat staan voor de gunstige staat van instandhouding van de lokale of regionale populatie van deze soort. Omdat alleen algemeen beschermde soorten direct worden geschaad hoeft voor de ingreep en werkzaamheden geen ontheffing (ex artikel 75) worden aangevraagd. Wel geldt als voorwaarde dat de bomen buiten het broedseizoen (15 maart – 15 juli) verwijderd moeten worden. Tenslotte moet geconstateerd worden dat in het geval van de brand en de gedwongen sloop van de oude schuurtjes de standplaats van een beschermde (categorie 2) soort, t.w. Tongvaren verloren is gegaan. Hiervan zijn er in de Bommelerwaard inmiddels minder dan 5. Jammer.